

КОМП'ЮТЕРНА ЛЕКСИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано причини виникнення комп'ютерної термінології та сленгу. З'ясовано особливості зазначених лексичних одиниць. Визначено групи комп'ютерних термінів. Досліджено функції та способи виникнення сленгізмів комп'ютерної сфери.

Ключові слова: комп'ютерна лексика, термінологія, сленг, комп'ютерний сленг, жаргон.

Abstract

In this article the causes of computer terminology and slang emergence have been analysed. The peculiarities of these lexical units have been clarified. Groups of computer terms have been identified. Functions and ways of occurrence of computer-based slang have been explored.

Keywords: computer vocabulary, terminology, slang, computer slang, jargon.

У всьому світі велику увагу приділяють комп'ютерним технологіям, розвитку мікропроцесорної та обчислювальної техніки. На сучасному етапі розвитку суспільства комп'ютеризацією охоплено всі галузі науки. Майже кожна людина має персональний комп'ютер, ноутбук або ж інший пристрій для обробки інформації. Користувачі цих технологій засвоїли й активно використовують відповідний словниковий запас та термінологію. У зв'язку з цим галузь ІТ постійно поповнюється новою лексикою. Варто зазначити, що лексична система професійного мовлення ІТ-фахівців (терміни, професіоналізми, жаргонізми) не перебуває в статичному положенні, а динамічно розвивається, інтенсивно збагачується новими лексичними одиницями.

Різні аспекти комп'ютерної лексики досліджували Т. Акулініна, Ф. Бацевич, Н. Виноградова, І. Кучман, П. Лихолітова, Б.Шуневич та інші [6, с. 1].

Стрімкий розвиток комп'ютерної техніки спричинив активізацію номінативних процесів, у результаті яких виникає чимало лексичних одиниць термінологічного характеру. З'являється спеціальна література, відповідні словники, науково-популярні та галузеві періодичні видання, передачі на радіо та телебаченні. Англійські терміни абрєвіатури, найчастіше відтворені мовою оригіналу, активно використовують в наукових та публіцистичних текстах.

Особливістю комп'ютерних термінів є те, що вони, на відміну від інших технічних термінів, у результаті глибокого проникнення комп'ютерної техніки у всі галузі життя суспільства, поступово втрачають вузькоспеціальний характер функціонування та стають надбанням загальнолітературної мови, розширюючи сфери використання. Доволі часто професіоналізми й жаргонізми втрачають своє ексцентричне забарвлення і входять до складу терміносистем та словників як професійні терміни [1].

Отже, інформаційна революція на початку ХХІ століття активізувала формування та активний розвиток комп'ютерної термінології. З'явилася велика кількість термінологічних лексичних інновацій, які складають близько 10% від кількості усіх неологізмів.

Комп'ютерна терміносистема містить терміни, серед яких розрізняють такі групи:

1. Терміни, співвідносні з загальноновживаними словами.

Загальноновживані слова, які широко використовують в ІТ, термінологізуються, набуваючи значення та ознак термінів, кодифікуються, їхні дефініції фіксують у тлумачних словниках. Прикладом може слугувати комп'ютерний термін "файл", що має значення, яке сформувалося на основі відповідного загальноновживаного слова зі значенням "підшиті папери".

2. Загальнонаукові та загальнотехнічні терміни, що функціонують не лише в межах комп'ютерної терміносистеми, а й в інших галузях науки й техніки. Так, наприклад, термін "драйвер" у комп'ютерному контексті означає "програма", що керує введенням та виведенням інформації, а в інших галузях науки та техніки має більше десяти значень: в одному контексті слово "драйвер"

означає "спосіб поведінки, який програється протягом декількох секунд", в іншому – "тип працівника, що визначається його поведінкою, ставленням до проблеми та мисленням".

3. Вузкоспеціальні терміни, характерні лише для комп'ютерної галузі знань, наприклад, терміни "*віджети*", "*багтрекер*", "*рефакторинг*". Такі слова називають лише одне поняття певної галузі.

4. Багатозначні терміни, що мають два і більше значень у комп'ютерній галузі. Так, наприклад, термін "*сервер*" є назвою пристрою, що виконує сервісні задачі без участі людини, а також програми, що надає послуги клієнтам.

Одночасно з розвитком комп'ютерної термінології відбувається ще один закономірний з погляду лінгвістики процес – утворення специфічного комп'ютерного сленгу.

Щодо виникнення комп'ютерного сленгу існують різні думки: одні мовознавці вважають, що цей різновид загальнонародної мови виник одночасно з появою електронно-обчислювальних машин у США 1946 року, інші ж дотримуються думки, що комп'ютерний сленг як окремий вид сленгу з'явився лише в 60-х роках ХХ ст., і пов'язують цей процес з так званою "мінікомп'ютерною ерою" (minicomputerera).

Із розвитком обчислювальної техніки в Україні почала формуватися специфічна мова, яку використовують фахівці у галузі інформаційних технологій. Поширення персональних комп'ютерів і створення Інтернету залучило до сфери ІТ широкі верстви населення, які опановують, використовують і збагачують комп'ютерну лексику.

У наш час сленг ІТ вживають для спілкування як фахівці, так і звичайні користувачі комп'ютерів найрізноманітнішого рівня. Молодий вік ІТ-спеціалістів, а також популярність і широке використання гаджетів людьми, визначають моду на використання сленгізмів серед користувачів.

Шляхи і способи виникнення комп'ютерного сленгу досить різноманітні, але всі вони зводяться до того, щоб адаптувати англійське слово до дійсності і зробити його придатним для постійного використання. До основних методів утворення сленгу, який використовують фахівці інформаційних технологій, належать:

- 1) калькування (повне запозичення) (device → девайс; message → меседж);
- 2) напівкалькування (запозичення основи) (strategicgame → стратегія);
- 3) фонетична мімікрія (button → батон; shareware → шаровари);
- 4) переклад (to delete → зносити).

Комп'ютерний сленг виникає здебільшого на основі англійських запозичень фонетичної асоціації, рідше можна спостерігати випадки перекладу. Проте зауважимо, що не варто зловживати запозиченнями, якщо є українські відповідники.

З одного боку, виникнення сленгізмів – це явище негативне, адже воно "засмічує" літературну мову, порушує норми, робить її незрозумілою, згрубілою. З іншого – існування комп'ютерного сленгу дозволяє фахівцям не лише відчувати себе членами якоїсь замкнутої спільноти, але й допомагає їм розуміти один одного з півслова. Також сленг слугує елементарним засобом комунікації. За відсутності сленгу спеціалістам певної галузі довелося б або розмовляти англійською мовою, або вживати у своєму мовленні громіздкі терміни чи термінологічні сполучення.

Розвиток термінів і сленгу галузі інформаційних технологій та стрімке поширення цих одиниць серед мовців зумовлено впровадженням комп'ютерної техніки в життя сучасного суспільства. Комп'ютерну лексику вживають не тільки фахівці цієї галузі, але й представники інших професій, оскільки інформаційні технології використовують у всіх сферах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балюта Е. Г. Лінгвістична характеристика комп'ютерної терміносистеми / Е. Г. Балюта, С. М. Єнікеєва. - Вісник Запорізького державного університету. Серія : Філологія. – Запоріжжя : ЗДУ, 2001. – № 3. – С. 15–17.
2. Поліщук Н. Комп'ютерна термінологічна лексика в засобах масової інформації / Н. Поліщук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. - 2013. - № 1. - С. 95-100. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufm_2013_1_23
3. Поцулко О.А. Українськомовний комп'ютерний сленг як комунікативна девіація сучасної молоді / О. А. Поцулко. - 2017. - №1. - С. 69-73.
4. Сорокіна Є. Комп'ютерний сленг і жаргон як підсистема мови / Сорокіна Є. – К., 2011. - Т. 3. - С. 255–256.
5. Федущко С. Український комп'ютерний сленг / Федущко С. –Режим доступу : <http://webstyletalk.net/node/5>
6. Шилінська І. Засоби і способи номінації термінів галузі комп'ютерних інформаційних технологій/ І. Шилінська. - Мандрівець. - 2013. - № 5. - С. 70-73.

Стадній Алла Сергіївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: stadniy.alla@ukr.net;

Мартінова Олена Вадимівна – студентка групи ІСТ-196, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Stadniy Alla – Candidate of Philological Sciences (Ph. D.), Associate Professor of the Department of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: stadniy.alla@ukr.net;

Martynova Olena – student of Department of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.